

Norges gjennomføring og bidrag til å oppfylle globale mål for natur

Naturavtalens mål 16:

Sikre at mennesker oppmuntres og blir i stand til å ta bærekraftige forbrukervalg, blant annet ved å innføre støttende rammeverk for politikk, regelverk eller reguleringer, sørge for bedre utdanning og styrke tilgangen til relevante og nøyaktige opplysninger og alternativer, og innen 2030 redusere det globale fotavtrykket av forbruk på en likeverdig måte, blant annet ved å halvere mengden matsvinn på verdensbasis og redusere overforbruk og avfallsmengde betydelig, for at alle mennesker skal kunne leve godt i harmoni med Moder jord.

Miljødirektoratet	Direktoratsgruppe
Tiltak og virkemidler i dag (Status) (deloppdrag 3)	
3.1 Tiltak og virkemidler nevnt i Natur for livet	Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt
	<p>Fra Natur for livet: <i>Overforbruk og ikke-bærekraftig produksjon er en underliggende årsak til tap og reduksjon av biologisk mangfold, men konvensjonen har i liten grad direkte forpliktelser knyttet til temaet. I tillegg er formuleringen «innenfor trygge økologiske grenser» lite presis. Aktivt arbeid med dette målet gjøres primært utenfor konvensjonen. Utvikling av nasjonale og internasjonale regelverk, standarder, retningslinjer og rammebetingelser for næringslivet vil ha betydning for måloppnåelsen.</i></p>
	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ikke utfyllt</p>
3.2 Andre tiltak og virkemidler i regi av miljøforvaltningen	Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt
	<p>Matavfall</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forventet krav i EUs rammedirektiv om avfall: bindende mål for matavfallsreduksjon for 2030 - Det er blitt nedsatt et utvalg som skal se på forskjellige virkemidler for matsvinnreduksjon, inkl. vurdere en matkastelov. - Kommuner og virksomheter har en plikt for utsortering og levering av matavfall til materialgjenvinning <p>Bærekraftige forbrukervalg (nasjonale tiltak/virkemidler)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt ombruk i samfunnet er viktig for en sirkulær økonomi og mer bærekraftige forbruksmønstre. Regjeringen har varslet endringer til brukthandeloven for å fjerne barrierer til ombruk. - Det kan komme flere tiltak og virkemidler i den nye handlingsplanen for sirkulær økonomi.
	<p>Statistisk sentralbyrå:</p> <p>Innenfor avfall er nå det reviderte rammedirektivet viktig. Rammedirektivet (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008L0098-20180705) setter ambisiøse mål for resirkulering og gjenvinning av avfall. Innen 2025 er medlemslandene pålagt å oppnå en resirkulerings- og gjenvinningsgrad på minst 55 % av kommunalt fast avfall (MSW) etter vekt med ytterligere økninger til 60 % og 65 % innen henholdsvis 2030 og 2035</p> <p>Forbud mot engangsplast (https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/kjemikalier/produktforskriften/plastdirektivet/)</p>

	<p>Bærekraftige forbrukervalg (EU-regulering) EU har lansert en pakke med tiltak som skal styrke forbrukermakt i det grønne skiftet. Blant annet gjennom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. økte krav blant annet under økodesignforordningen om å gjøre informasjon om produkter tilgjengelig for forbrukere så de har mulighet til å ta bærekraftige valg i kjøpsøyeblikket. Informasjonskrav om produkter og tjenester gjennom økodesignforordningen vil kunne styrke mulighetene forbrukere har til å ta informerte valg rundt produktene de kjøper, og dermed også muliggjøre bærekraftige valg i større grad. 2. forslag til 'green claims' direktiv (direktiv om miljøpåstander og miljømerker) som skal redusere mulighetsrommet til bedrifter for grønnvasking 3. forslag til endringer til handelspraksisdirektiv om urimelig handelspraksis overfor forbrukere. Forslaget har som formål å gjøre det enklere for forbrukere å treffe mer bærekraftige valg 4. forslag til et direktiv med mulig nye rettigheter for forbrukere til å få mangelfulle produkter reparert (right to repair) <p>KLD er hovedansvarlig for økodesignforordningen. For punkt 2-4 ligger hovedansvar hos Barne- og familiedepartementet (BFD).</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Det er ikke satt nasjonale mål om redusert forbruk av elektroniske produkter, men det er strenge krav om hvordan produkter som bruker energi skal merkes slik at forbrukere kan ta energieffektive valg. NVE følger opp regelverket med tilsyn overfor virksomheter som selger elektronikk og andre produkter som omfattes av ordningen.</p> <p>Det er krav til at bygninger skal være energimerket og krav om energieffektivitet i teknisk byggskrift. Regelverket er svakt og delvis utdatert.</p>
<p>3.3 Tiltak og virkemidler i kommuner og sektorer</p>	<p>Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt</p> <p>Matavfall</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bransjeavtalen om matsvinn med mål om halvering innen 2030. - Gjennom Klimasats-ordningen har kommuner fått støtte til å jobbe med rutiner og øke kompetansen for å redusere matsvinn og velge klimavennlige matvarer. Mange prosjekter er i helse og omsorgssektoren, og en del prosjekter er knyttet til barnehager, SFO og kantiner. Noen få prosjekt er rettet mot innbyggere og næringsliv. - Kommuner og virksomheter har en plikt for utsortering og levering av matavfall til materialgjenvinning <p>Bærekraftig forbrukervalg</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil redusere utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet. Klimasats gir støtte til blant annet klimatiltak med sirkulære løsninger, som for eksempel ombruksløsninger for møbler. - LOOP Miljøskole er en del av LOOP, stiftelsen for kildesortering og gjenvinning. LOOP har mottatt driftstøtte fra Klima- og Miljødepartementet siden 2005. LOOP er en non-profit stiftelse som arbeider for å få folk til å kildesortere mer og kaste mindre. Aktivitetene er forankret i, og skal bidra til å nå EUs mål om 65 % materialgjenvinning av husholdningsavfall og lignende næringsavfall innen 2035. LOOP 	<p>Statistisk sentralbyrå: Pålegg om utsortering av matavfall, hageavfall og plastavfall (https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2023/april-2023/veileder-om-kommunens-plikt-til-utsortering-og-materialgjenvinning-av-avfall/)</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Kommunene gjør på eget initiativ en rekke tiltak for energieffektivisering. Det er støtteordninger gjennom husbanken og noe fra Enova Strømstøtten til husholdningene slik den er utformet i dag er et virkemiddel som ikke bidrar til strømsparing eller energieffektivisering.</p>

	<p>samarbeider tett med kommuner og renovasjonsselskaper som benytter tjenestene for å nå ut med god og faktabasert informasjon om alle typer avfall, og fungerer som et bindeledd mellom returselskapene på den ene siden, og kommuner og renovasjonsselskaper på den andre. LOOP drifter også sorteringsguiden sortere.no som skal gjøre det enkelt å ta gode miljøvalg i hverdagen, ved å gi privatpersoner svar på hvordan de kan kildesortere og levere ulike typer avfall, og ikke minst få gode tips til hvordan de kan skape mindre avfall gjennom for eksempel å ombruke og reparere, fremfor å kaste.</p> <ul style="list-style-type: none"> - DFØs veiledning for grønne offentlige anskaffelser og oppfølgingen av handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser er viktig for å sikre innkjøp som er i tråd med en sirkulær økonomi. - Oslo kommune støtter tiltak for bærekraftig og redusert forbruk. Eksempler på ulike tilskuddsordninger: <ul style="list-style-type: none"> o Grønne midler o Avtale om henting av ombruksvarer o Bærekraftig ungdomsarbeid o Tøybleietilskudd 	
3.4 Måloppnåelse	A) Hvordan vurderer man effekten av disse tiltakene og virkemiddelbruken?	
	<p>Matavfall Under Bransjeavtalen viser beregningene at matsvinnet er redusert med om lag ti prosent fra 2015 til 2020 (totalt for alle sektorer).</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klimasats: Det foreligger rapporteringskrav til alle prosjekter. Formålet med rapporteringen er å dokumentere aktiviteter, resultater, klimaeffekter og kostnader ved tiltakene. Gjennom rapporteringen innhentes også erfaringer som spres til andre som vil gjennomføre liknende tiltak. - Oslo kommune: Bymiljøetaten har gjennomført en evaluering av de tidligere prosjektstøtteordningene. Resultatene fra prosjektene viser at de enkelte tiltakene og aktivitetene som har fått støtte i all hovedsak har nådd de ulike målene i støtteordningene. 	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Krav om rentbrennende ovner og forbud mot oljefyr var svært effektive og oppfylte målet om mindre partikkelutslipp og lavere klimautslipp og høyere energieffektivitet i bygg.</p> <p>Det er satt et mål om 10TWh energieffektivisering i eksisterende bygningsmasse innen 2030. Vanskelig å se effekten av tiltak og vanskelig å se om målet nås.</p> <p>Teknisk forskrift bidrar til at nye bygg har lavere energibehov</p>
	B) Systemer for å måle progresjon og effekt	
	<p>Matavfall</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tall under bransjeavtalen av matsvinnkutt; SSB statistikk på matavfall fra husholdninger (tabell 13136); matavfallsstatistikk som rapporteres til Eurostat - Det er et mål at rutiner og kompetanse som opparbeides i klimasatsprosjektet om matsvinn, skal innarbeides i kommunen, slik at arbeidet medfører varige endringer og spres til andre enheter med matservering i kommunen. Detaljer i kap 2.14 her: 	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: NVE har i dag ikke ansvar for å rapportere på progresjon eller effekt opp mot noe mål om redusert forbruk eller mer effektivt forbruk i produkter, tjenester eller i bygningsmassen.</p>

	<p>Effektvurdering av Klimasats: Støtte skreddersydd for kommunenes klimaarbeid - Miljødirektoratet (miljodirektoratet.no)</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg EUs rammeverk for en sirkulær økonomi inneholder flere av de samme indikatorene som Kunming-Montreal indikatorene. Inkludert food waste, material footprint per capita, og global environmental impacts of consumption (consumption footprint). Se punkt 2.5 for beskrivelse av rammeverket.</p>	
<p>3.5 Vurdering av situasjonen i 2030 med eksisterende og planlagte tiltak og virkemidler (0-alternativ)</p>	<p>A) Situasjonen i 2030 med videreføring av iverksatte tiltak og virkemidler (dvs. 0-alternativet).</p>	
	<p>Matavfall <i>Noe forbedret:</i> Husholdningene står for største andelen matsvinn/matavfall (rundt halvparten), mens de tiltakene så langt rettet mot dette leddet har vist seg å ha begrenset påvirkning på mengder svinn/avfall. Bransjen har klart å kutte matsvinn under bransjeavtalen for matsvinn, som har klare målsetninger i tråd med SDG 12.3. Det kan forventes at matsvinnutvalget vil kunne levere tiltak og virkemidler (se mandat) for å nå målet - men det blir krevende å nå det om ikke matsvinn/avfall kuttes kraftig ned også i husholdningene.</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg <i>Uforandret:</i> FNs bærekraftsmål trådte i kraft 1 januar 2016. Mål 12 omhandler ansvarlig forbruk og produksjon. Den norske statusrapporten om bærekraftsmålene fra 2021 viste at Norge gjør det mindre bra innenfor målene om forbruk, utslipp og biologisk mangfold, og disse områdene trekkes frem i rapporten som hovedutfordringene til Norge i å møte bærekraftsmålene.</p> <p>Avfall <i>Noe forbedret:</i> status for miljøindikator 4.4.1 om andel husholdningsavfall og lignende næringsavfall som er forberedt til ombruk eller materialgjenvunnet, viser at status er 'God' og utviklingen er 'Positiv'. Målet viser derimot også til at ytterligere tiltak og virkemidler vil være nødvendig. Dette behovet er særlig stort for EU-målene mot 2025, 2030 og 2035.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Dette er vanskelig for oss å si noe om, men håper på en forbedring, da Norge må forbedre seg for å nå 2030- målet for gjenvinning blant annet.</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Med dagens regelverk og støtteordninger er det trolig at utviklingen med høyt forbruk fortsetter.</p>
	<p>B) Situasjonen i 2030 med planlagte tiltak og virkemidler.</p>	
<p>Matavfall <i>Forbedret:</i> De forventede bindende målene for reduksjon av matavfall fra EU vil også være bindende for Norge. Vi vet ikke enda, hvordan EUs endelige krav kommer til å se ut, men sannsynlig vil aktørene i hele matverdikjeden blir påvirket. Hvilke tiltak og virkemidler for å oppnå målene som iverksettes, må bestemmes nasjonalt.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Økt utsortering kan forventes å gi bedre gjenvinning og forhåpentligvis også en reduksjon i avfallet, men dette er mer usikkert.</p>	

	<p>Bærekraftige forbrukervalg <i>Forbedret:</i> spesielt forbrukerpakken til EU for å styrke forbrukere i det grønne skiftet er forventet å bidra til mer bærekraftige forbrukervalg. Forslag til økodesignforordning er forventet å føre til at produkter varer lenger, samt gjøre de lettere å reparere. Det vil bidra til å forlenge levetiden til produkter, slik at de ikke må byttes ut så ofte. Krav om digitale produktpass under økodesignforordningen skal videre bidra til at forbrukere har informasjon tilgjengelig i kjøpsøyeblikket, som skal gjøre de bedre i stand til å ta informerte bærekraftige valg. I tillegg vil forslag til regelverk om miljøpåstander bidra til å unngå grønnvasking, og dermed øke mulighetene forbrukere har til å bruke kjøpekraften sin til å ta reelt bærekraftige valg.</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Energimerkeordningen for produkter og bygg og krav om økodesign vil føre til at elektroniske produkter blir mer energieffektive og vil trolig også føre til lavere forbruk da det kommer krav om lengre levetid og krav om reparerbarhet. Dette er regelverk under utvikling. Dersom nytt regelverket vedtas og gjennomføres forventer vi en noe forbedret situasjon i 2030.</p>
<p>Tiltak og virkemidler for å nå målet (deloppdrag 3, 5 og 6)</p>		
<p>4.1 Bruk av eksisterende og planlagte tiltak og virkemidler for å nå Kunming-Montreal-målet?</p>	<p>A) Eksisterende tiltak og virkemidler som er/kan være særskilt effektive for å nå målet, eller planlagte tiltak og virkemidler med potensial for god effekt, på kort (2030) og lengre (2050) sikt.</p>	
	<p>Matavfall Bransjeavtalen med målet som er i tråd med SDG 12.3. (og Kunming-Montreal målet)</p> <p>Avfall og bærekraftige forbrukervalg EU-regelverk under EUs handlingsplan for en sirkulær økonomi vil være virkemiddel for å nå Kunming-Montreal målet, og utviklingen kan i stor grad måles med EUs indikatorer for sirkulær økonomi. Disse regelverkene forhandles nå mellom EUs institusjoner. Det er naturlig å legge til grunn at de fleste av regelverkene for sirkulær økonomi er EØS-relevante og skal gjennomføres i Norge. Disse regelverkene får stor betydning for omstillingen til sirkulær økonomi i Norge. Se faktaark 1, boks 3.2 for mer utfyllende informasjon om nasjonale tiltak og EU-regelverkene som er i utvikling og er særlig relevante for forbrukervalg.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt Norges vassdrags- og energidirektorat: Energimerkeordningen for produkter og bygninger samt krav om økodesign bidrar til å gi forbrukere valgmuligheter for bærekraftige produkter og er tiltak som virker frem mot 2030 og 2050. Effekten av energimerkeordningen rapporteres i liten grad. Økt tilsyn og kontroll etter økodesignforskrift og kommende ny lov vil kunne gi bedre effekt frem mot både 2030 og 2050.</p>
	<p>B) Eksisterende tiltak og virkemidler som kan gi bedre effekt enn i dag dersom de gjennomføres/brukes i større omfang og/eller forvaltes på en annen måte</p>	
	<p>Matavfall Eksisterende tiltak rettet mot husholdningene er trolig utilstrekkelig for å oppnå målet. Selv om husholdninger står for ca halvparten av matsvinn i Norge (ca. samme %-andel for matavfall i EU), finnes det få tiltak i bruk i dag som har vist seg å være effektive. Klimakur inneholder en liste med tiltak som kunne forsterkes under Bransjeavtalen, og mulige nye virkemidler Klimakur 2030: Tiltak og virkemidler mot 2030 (miljodirektoratet.no), s. 225-228</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt Norges vassdrags- og energidirektorat: Energimerkeordningen for bygg bør oppdateres og forsterkes til at kravene fra den nyeste versjonen av EU bygningsenergidirektiv implementeres i Norge. Samordning mellom EU taksonomiordning for grønn finansiering og energimerkeordningen for bygg vil gjøre det enklere for forbrukere å ta bærekraftige valg.</p>

	Mer tilsyn med dagens regelverk vil også bidra. Avgifter og juridiske virkemidler for å fremme energieffektive produkter og tjenester er nødvendig for å begrense negativ trend.
C) Hvilke positive og negative virkninger har tiltakene og virkemiddelbruken beskrevet over for klima og klimatilpasning	
<p>Matavfall Det er blitt beregnet at redusert matsvinn har et reduksjonspotensiale på 2021-2030 om lag 1,3 millioner tonn CO².</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg/sirkulær økonomi Omstilling til sirkulær økonomi er en nødvendig del av omstillingen til et lavutslippssamfunn, og for å nå FNs bærekraftsmål. Det forventes at mål og krav som følger av EUs handlingsplan for sirkulær økonomi vil ha en positiv virkning for klima globalt, ved at det vil være mer effektiv bruk av ressurser. Virkning nasjonalt er ikke vurdert, blant annet fordi det fortsatt arbeides med nasjonal handlingsplan for sirkulær økonomi.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ikke utfyllt</p>
D) Tiltak og virkemidler som bør videreføres	
Ikke vurdert da nasjonal handlingsplan for sirkulær økonomi er under utvikling.	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Energimerking av produkter har bidratt til å holde energibruken vesentlig lavere enn om produktene ikke hadde vært merket. I Norge ville de ti produktgruppene NVE har analysert i en rapport fra 2018 samlet brukt om lag 3 TWh mer elektrisitet i 2030 uten energimerking. Samlet brukte disse apparatene i underkant av 5 TWh elektrisitet i 2011 og omtrent 4 TWh i 2016. Den samlede energibruken til apparater synker altså selv om befolkningen øker og mengden apparater øker (Referanse: "Nordcrawl3" norden.org) Rapport (nve.no) Ny lov om bærekraftige produkter er under utarbeidelse</p>
E) Eksisterende tiltak og virkemidler som trolig vil være utilstrekkelige eller mindre effektive for å nå målet	
Ikke vurdert da nasjonal handlingsplan for sirkulær økonomi er under utvikling.	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Strømstøtte, informasjonstiltak</p>

	<p>F) Mangler det generelt tiltak og virkemidler for å kunne nå målet, eller mangler din sektor tiltak og virkemidler til å nå målet?</p> <p>I 2021 la regjeringen frem en Nasjonal strategi for ein grøn, sirkulær økonomi. Den skal nå følges opp med en handlingsplan som skal beskrive tiltak for omstilling til en sirkulær økonomi i Norge. Handlingsplanen skal legges frem ila. 2023. Når handlingsplanen er ferdigstilt vil det være mulig å vurdere om tiltak og virkemidler i handlingsplanen er tilstrekkelige for å kunne nå mål 16 i Kunming-Montreal avtalen og eventuelle mangler.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Energiforvaltningen vil ha god nytte av tydelige mål og indikatorer for å kunne måle utviklingen opp mot handlingsmål 16.</p> <p>Mål for energieffektivisering må være mål- og etterprøvbare og ha relevante indikatorer for effektivisering for sektorene bygg, offentlig sektor, industri, transport og energisektoren. Indikatorene bør reflektere energibruk i sammenheng med økonomisk utvikling, se på produktivitet og effektivitet og se på utvikling innen energifattigdom og samfunnskonsekvenser.</p> <p>NVE har nettopp gitt innspill til Regjeringens arbeid med en handlingsplan for energieffektivisering: innspill-nve.pdf (regjeringen.no). I den forbindelse har vi laget en liste over anbefalte virkemidler som vi mener er relevante og vil bidra til å nå handlingsmål 16 innen 2030:</p>
<p>4.2 Behov for nye tiltak og virkemidler for å nå Kunming-Montreal-målet?</p>	<p>A) Behov for nye tiltak og virkemidler for å nå målet på kort sikt (til 2030) og på lengre sikt (2050).</p> <p>Matavfall Se 4.1 B). Klimakur inneholder en liste med tiltak som kunne forsterkes under Bransjeavtalen, og mulige nye virkemidler Klimakur 2030: Tiltak og virkemidler mot 2030 (miljodirektoratet.no), s. 225-228</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg/sirkulær økonomi: Det vil være behov for en rekke tiltak og virkemidler for å nå krav i EU-regelverk for sirkulær økonomi, og for å gjennomføre de viktige rammevilkårene som ligger i disse EU-regelverkene. Det forventes at norsk handlingsplan for sirkulær økonomi vil beskrive mulige nye tiltak og virkemidler for å nå målene for Norge.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: For byggsektoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Virkemidler som øker tempoet i renovering av bygningsmassen, som en kombinasjon av både regulatoriske, økonomiske og kompetansevirkemidler, - Sette minimumsstandard for alle bygg innen 2030 med referanse til energikarakterskalaen i energimerkeordningen, - Innføre tilskudd til bygningseiere som gjennomfører tiltak og ha informasjon og veiledning til aktører i markedet for varer og tjenester. - Tydeligere og strengere energikrav i byggt teknisk forskrift for nybygg og større ombygginger.

		<p>Rammekravene bør endres slik at beregningspunkt er levert energi,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjøre informasjon i sanntid om eget strømforbruk tilgjengelig for alle forbrukere, <p>For offentlig sektor anbefaler NVE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvikle kommunenes rolle knyttet til energieffektivisering og helhetlig energiplanlegging, - Krav som sikrer at nye statlig og kommunale bygg for eksempel skal ha energimerke A og krav til energieffektivisering ved renovering og inngåelse av leiekontrakter. - Innføre årlig kommunal og statlig rapportering om energibruk og tiltak for effektivisering. - Opprette kommunale kompetansesentre for energieffektivisering -Sette krav til effektiv energibruk gjennom innkjøpsregelverket. <p>For industrisektoren anbefaler NVE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - krav om energikartlegging og energiledelse - krav om kost-nytteanalyser for utnyttelse av overskuddsvarme, - oppdatert kunnskap om effektiviseringspotensialet - Vurdere bruk av forpliktende, frivillige avtaler og styringsmekanismer <p>For transportsektoren anbefaler NVE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At energibruksutvikling og -effektivisering i transportsektoren synliggjøres, slik at energibruksutvikling i sektoren kan følges opp. - Virkemidler som reduserer behovet for transport og virkemidler for mer energieffektiv transport, som kollektivtransport, sykkel, gange, og mer effektiv transport av gods
	<p>B) Hvilke oppgaver og ansvar bør nasjonale og regionale myndigheter ha, hva bør kommuner gjøre, og hva kan forventes av befolkningen?</p>	
	<p>KS har nylig publisert en veileder for kommunesektoren om hvordan de kan legge til rette for at kommuner tar en aktiv rolle i omstillingen til en sirkulær økonomi. Kommunesektoren har flere viktige roller innenfor sirkulær økonomi, blant annet som samfunnsutvikler, myndighetsutøver, tjenesteleverandør, innkjøper, eier og</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Legge til rette for økt utsortering av avfall, samt gjenvinning. Befolkningen må forventes å kunne forsøke å sortere avfallet sitt.</p>

	<p>drifter. Det er viktig at kommunesektoren tar en aktiv rolle i å følge opp mål og krav fra EU koblet til sirkulær økonomi, og sørge for å få på plass nødvendige løsninger innen fristene i regelverkene. Næringslivet har en avgjørende rolle i å følge regelverksutviklingen tett og sikre at de tilbyr produkter og tjenester som overholder kravene så snart de er vedtatt.</p> <p>Fra befolkningens side er det mange ting som kan gjøres, som å bruke det man har, ta vare på ting (reparasjon fremfor å kjøpe nytt), kjøpe brukt, og kjøpe produkter som er mer bærekraftige og sirkulære. Regulering fra EU koblet til å styrke forbrukermakten gjør det enklere for forbrukerne å ta reelt grønne valg.</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Nasjonale myndigheter bør ha ansvar for måloppnåelse og koordinering mellom sektorer, samt ansvar for regelverksutvikling. Kommunene bør ha tilgang på kompetanse og få bistand og støtte til å etablere lokale virkemidler. Støtteordninger, avgifter, informasjon slik som merkeordninger og sanntidsstrømmålere kan rettes direkte mot husholdningene/befolkningen.</p>
<p>C) Positive og negative virkninger av tiltakene og virkemiddelbruken over for klima og klimatilpasning</p>		
	<p>Matavfall Det er blitt beregnet at redusert matsvinn har et reduksjonspotensiale på 2021-2030 om lag 1,3 millioner tonn CO².</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg EU anser en rask overgang til sirkulær økonomi som en forutsetning for omstilling til et lavutslipps-samfunn og å redusere tap av biologisk mangfold. Dagens lineære økonomi medfører et stort forbruk av ressurser og anslagsvis 90 pst. av tapet av biodiversitet og halvparten av det totale utslippet av drivhusgasser er knyttet til utvinning og prosessering av naturressurser. Det ligger stort reduksjonspotensiale (CO₂) i tiltak og virkemidler koblet til sirkulær økonomi. EU har estimert at med mindre grønnvasking som bidrar til reell endring hos bedrifter, og opplyste beslutninger hos forbrukere, kan forslaget om 'green claims' bidra til mellom 5-7 millioner tonn CO₂ kutt over 15 år.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Energieffektivisering og strømsparing er viktige klimatilpasnings tiltak som bidrar til å kutte klimautslipp.</p>
<p>4.3 Forutsetninger for vellykket gjennomføring av tiltak og virkemidler</p>	<p>A) Hvilke forutsetninger (for eksempel ressurser, politikk, lovverk, samfunnsendringer, tverrsektorielt samarbeid) og hvilken forvaltningspraksis må være på plass for at en skal kunne gjennomføre tiltakene og virkemidlene over?</p> <p>Om vi skal nå mål og krav i EU-regelverk knyttet til sirkulær økonomi, må vi følge opp regelverkene, og sette i gang effektive tiltak. En ambisiøs nasjonal handlingsplan for sirkulær økonomi kan bidra til å nå målene nasjonalt.</p> <p>Det er også nødvendig at kommuner og næringsliv forbereder seg tidlig på mål og krav som kommer gjennom EU-regelverk knyttet til sirkulær økonomi, og at de sørger for at de har løsningene på plass når kravene trer i kraft. Kommunene har også mange andre viktige roller som samfunnsutvikler, planmyndighet, tilrettelegger og innkjøper, som er viktige forutsetninger for sirkulære løsninger og verdikjeder.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Tydeliggjøre ansvaret for forbruk i sektorforvaltningen, og gjøre sektormyndighetene ansvarlige for måloppnåelse, utvikling av virkemidler og rapportering.</p>

	<p>B) Gitt at tiltakene og virkemidlene som er foreslått over, skal iverksettes, hvordan kan din sektor legge til rette for og hva kan din sektor gjøre for å sikre at disse blir gjennomført?</p>	
	<p>Sirkulær økonomi er sektorovergrepene, må tilrettelegges for gjennomføring av tiltak og virkemidler på tvers av sektorer.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: NVE har fått et tydeligere ansvar for koordinering av energieffektivisering på tvers av sektorer.</p>
<p>4.4 Måloppnåelse</p>	<p>Hva mangler ev. for å kunne måle progresjon mot målet og effekt av tiltakene og virkemiddelbruken? Trengs det ny kartlegging, overvåking, nye systemer eller annen kunnskap?</p> <p>Matavfall Forbedret statistikk som viser utviklingen for de forskjellige leddene.</p> <p>Bærekraftige forbrukervalg Kunming-Montreal indikatorer som er foreslått er i stor grad i tråd med indikatorer fra EUs rammeverk for å måle en sirkulær økonomi. Dette gjøres av Eurostat, men Norge bør vurdere om det er hensiktsmessig å fylle inn datahull der det mangler tall for Norge. Det er mulig det kommer nye mål eller tiltak gjennom norsk handlingsplan for sirkulær økonomi som vil kreve ytterligere kunnskap.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Handlingsmål 16 bør deles opp i sektormål, og det bør rapporteres årlig. Utvikling av gode indikatorer mangler. SSB bør få en rolle i å utvikle indikatorer og rapportere.</p>
<p>4.5 Vurdering av situasjonen i 2030 dersom nye tiltak og virkemidler settes inn</p>	<p>Det foreligger allerede flere forslag til EU-regelverk innenfor sirkulær økonomi. De vurderes og gjennomføres fortløpende i norsk rett. Kravene og målene i regelverkene er ambisiøse og vil kreve effektive og ambisiøse tiltak nasjonalt. Det vil i tur bidra til å nå klimamål, biodiversitetsmål, og forurensingsmål, inkludert Kunming-Montreal mål 16.</p> <p>Omstilling til en sirkulær økonomi i EU sees på som en forutsetning for at EU skal nå klimamål om 55% reduksjon i utslipp innen 2030.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Det er mulig med måloppnåelse innen 2030 dersom tiltakene og virkemidlene som er vurdert gjennomføres raskt.</p>
<p>4.6 Vurdering av situasjonen i 2050 dersom nye tiltak og virkemidler settes inn</p>	<p>Som beskrevet over vil det kreve tiltak og virkemidler for å nå mål og krav i EU-regelverk som gjennomføres i norsk rett knyttet til sirkulær økonomi. På bærekraftige forbrukervalg er de relevante EU-regelverkene beskrevet i faktaark 1. Det vil være et viktig bidrag mot en grønn omstilling av samfunnet, der forbrukere er satt i stand til å ta reelt bærekraftige valg.</p> <p>Omstilling til en sirkulær økonomi i EU sees på som en forutsetning for at EU skal nå klimamål om klimanøytralitet i 2050.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Det vil være god måloppnåelse i 2050, gitt at tiltakene og virkemidlene som er vurdert tas i bruk innen kort tid.</p>
<p>4.7 Har Norge særlig gode eller dårlige forutsetninger for å nå dette målet?</p>	<p>Måloppnåelse forutsetter omfattende utvikling av tiltak og virkemidler i årene framover, og effektive regelverksprosesser.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat:</p>

		<p>Det vil være veldig utfordrende for Norge å nå dette målet fordi utgangspunktet er at Norge i dag har et av de høyeste forbruket i Europa og har en økonomi som er svært lite sirkulær. Det er i dag få virkemidler rettet inn mot å redusere forbruk.</p>
<p>4.8 Konklusjon</p>	<p>Gitt vurderingene i del 4, oppsummer kort i hvilken grad (lav-middels-høy) Norge vil være i stand til å nå Kunming-Montreal-målet?</p> <p>EU har en enorm regelverksutvikling innenfor sirkulær økonomi, det styrket forbrukermakt er et viktig element. Når regelverkene vedtas i EU og ved gjennomføring i norsk rett forventes det å kunne føre til at forbrukere har styrket mulighet til å ta informerte valg i kjøpsøyeblikket, reduserer sannsynligheten for villedende informasjon og grønnvasking, og øke mulighetene til reparasjon av produkter. Gitt at vi følger opp krav og mål i EU-regelverk med effektive tiltak og virkemidler nasjonalt, vil Norge i middels-høy grad være i stand til å møte mål 16 i Kunming-Montreal avtalen.</p>	<p>Statistisk sentralbyrå: Ikke utfyllt</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Det er mulig å nå målet dersom nye og kraftige virkemidler innføres.</p>